

DOI: 10.5281/zenodo.7462898

Clubul literar „Miorița” sau istoria unei rezistențe pe parcursul a cinci decenii

Vera OSOIANU

Rezumat:

Biblioteca Națională a Republicii Moldova realizează diferite proiecte întru promovarea politicilor statului pe dimensiunea cărții și a lecturii. În acest articol, autorul scoate în evidență istoria și rolul jucat, pe parcurs de decenii, ale unuia din cele mai logevive proiecte în acest sens – Clubul literar „Miorița”. În cadrul acestui proiect s-au organizat multe întâlniri cu poeții tineri din republică, cu pictori, compozitori, regizori, muzeografi, actori, cântăreți, umoriști etc. Clubul literar „Miorița” a fost o platformă de lansare a mai multor scriitori din țară, având drept scop nu doar promovarea largă a literaturii clasice, dar și a literaturii contemporane.

Cuvinte-cheie:

Clubul literar „Miorița”, carte, promovarea lecturii.

Abstract:

The National Library of the Republic of Moldova carries out various projects for promotion of the state's politics in terms of books and reading. In this article the author highlights the history and the role played over decades by one of the long-term projects in this sense, the „Miorița” Literary Club. Within this project numerous meetings were organized with the young poets from the republic, with painters, composers, directors, museographers, actors, singers, humourists, et al. The „Miorița” Literary Club, aiming as broad promotion of classical literature and contemporary literature, was a starting point for a considerable number of writers from the country.

Keywords:

Literary club „Miorița”, book, promotion of reading.

Promovarea politicii statului pe dimensiunea cărții și a lecturii a fost dintotdeauna una dintre prioritățile unei biblioteci naționale.

Evident, Biblioteca Națională a Republicii Moldova nu putea fi o excepție, indiferent de provocările inerente oricărei etape istorice a devenirii. Printre proiectele mari realizate de Bibliotecă pe parcurs de decenii un loc aparte îl ocupă Clubul literar „Miorița”.

La una dintre activitățile organizate în cadrul ediției a 4-a a Programului Național Lectura Central (2021), dna Maria Pilchin se referea la acesta ca la un centralizator al lecturii. Dacă analizăm bine lucrurile vom descoperi că Biblioteca Națională, în virtutea responsabilităților, a tins spre această recunoaștere a încercărilor de-a lungul tuturor etapelor de dezvoltare. Un exemplu în acest sens poate servi Clubul literar „Miorița”. Găsim această recunoaștere a intențiilor într-un articol semnat de istoricul literar și bibliologul Vlad Chiriac (bibliograf principal în secția de literatură și bibliografie națională a Bibliotecii Naționale, anii 1959-1967), care în anii de început a fost și secretarul Clubului. În anul 1997, la 33 de ani de la înființarea Clubului literar „Miorița”, Vlad Chiriac publica în revista *Magazin Bibliologic* (nr.2, p. 34-35) articolul intitulat „Hronicul Clubului literar «Miorița»”. Din cele expuse constatăm și faptul că „Vitalie Tulnic considera «Miorița» un fel de «stat major» al cenaclurilor orășenești și o bună școală în ce privește organizarea activității lor”. Mai mult decât atât, „Miorița” se număra printre activitățile care întrețineau „spiritul redeșteptării naționale”, activități unde se opta pentru limba română, alfabetul chirilic și tricolor.

Lectura cărții lui Ion Druță „Căsuța de la răscruce” (nuvela „Bucovineana”), apărută la editura Cartier în anul 2018, mi-a oferit o bucurie profesională de zile mari. La un moment dat m-am împiedicat de un gând frumos, aproape un omagiu Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și unuia dintre cele mai longevive – cinci decenii – proiecte realizate de Bibliotecă pe parcursul anilor: Clubul literar „Miorița”.

Ion Druță descrie cu lux de amănunte ce a însemnat biblioteca, cartea și lectura pentru păstrarea ființei naționale în timpuri deloc ușoare pentru neam: „Prin anii șazeci ai secolului trecut, unul din dintre elementele cele mai impor-

tante ale vieții culturale moldovenești, dacă nu chiar cel mai important și mai spectaculos, era întâlnirea scriitorilor cu cititorii. Prin școli, prin biblioteci, prin instituțiile superioare din învățământ, peste tot, săli arhipline, ochi aprinși, fețe îmbujorate. Citeam, citeam, citeam și nu ne mai săturam de citit; sala asculta, asculta, asculta și nu se mai sătura de ascultat”.

Și tot în „Bucovineanca” Ion Druță scria că „Întâlnirea cu cititorii în sala mare a Bibliotecii Centrale [n. n. – astăzi Biblioteca Națională a Republicii Moldova] era cununa, punctul de vârf al tuturor întâlnirilor. Acolo se puneau probleme serioase, fundamentale, încolo duceam musafirii veniți din alte părți, pentru că în sala ceea se adunau cei mai citiți, cei mai competenți studenți de la Universitate, de la Institutul de Medicină, de la Institutul Pedagogic. Deseori veneau cu profesorii lor, stăteau alături, împreună puneau întrebări”.

Clubul literar „Miorița” este fondat în luna martie, anul 1964, la doar trei ani după trecerea Bibliotecii Naționale (pe atunci Biblioteca Republicană de Stat a R.S.S.M. „N.K.Krupskaia”) în blocul central actual, dat în exploatare în anul 1961, și cu un an înainte de „renumitul congres, când scriitorii s-au ridicat în toată statura și au cerut revenirea verbului latin la haina lui firească”.

La ședința de inaugurare este aleasă conducerea Clubului, respectiv: Petru Cărare – președinte, Mihai Cimpoi – vicepreședinte, V.Chiriac – secretar.

Probabil că ideea Clubului „Miorița” n-a fost (nu putea fi!) străină nici directorului de atunci al Bibliotecii, Gheorghe Cincilei, care a condus biblioteca în anii 1963-1964. Conform raportului de activitate al Bibliotecii pentru anul 1994, Clubul literar pentru tineret „Miorița” a fost organizat în cadrul secției Literatură și bibliografia națională (pe baze obștești, un fel de voluntariat cum s-ar zice în limbaj modern). Scopul declarat al Clubului literar „Miorița” era altoirea și educarea tinerei generații în spiritul dragostei pentru carte și artă, educația estetică, promovarea celor mai bune lucrări de literatură și artă ale autorilor moldoveni, dar și ale reprezentanților altor popoare din republicile componente ale URSS, orientarea tinerilor talente, omagierea tradițiilor populare.

În linia mari, Clubul literar „Miorița” era responsabil de promovarea largă a literaturii clasice, dar și a literaturii contemporane. În cadrul clubului erau

organizate întâlniri cu poeții tineri din republică, cu pictori, compozitori, regi-zori, muzeografi, actori, cântăreți, umoriști etc, iar temele discutate erau pe po-triva invitaților. La una din primele ședințe a fost discutat, înainte de a fi editat, volumul de versuri „Cântec de bărbat” de Emil Loteanu. Activitățile din cadrul Clubului aveau loc atât în incinta Bibliotecii, cât și în deplasare, în localitățile republicii. Chiar din primii ani de activitate devine una dintre atracțiile vieții culturale ale capitalei și este în mare vogă, mai ales, în rândurile tineretului. Popularitatea se datorează în mare parte promovării activităților în mass-media timpului: radio, ziare, televiziune etc.

Despre faptul că lume venea foarte multă și salariații bibliotecii cu greu făceau față aglomerației vorbește și ordinul de pedepsire a domnilor Anton Novac și Vladimir Chiriac, semnat de directorul Bibliotecii de atunci, Petru Ganenco, motivul invocat fiind faptul că la ședința Clubului „Miorița” n-a fost asigurată ordinea în bibliotecă.

La un an de la lansarea Clubului literar „Miorița”, în anul 1965, Vladimir Chiriac publica în ziarul *Cultura Moldovei* din 18 martie o primă informație despre „Miorița”, din care aflăm istoria de început a clubului.

În anul 1966 au fost organizate cinci ședințe ale clubului, incluzând serata umoriștilor, întâlniri cu scriitori tineri din Moldova și Rusia și serate consacrate creației lui Emilian Bucov, Victor Teleucă și Andrei Lupan.

Rapoartele mărturisesc că una dintre cele mai mari întâlniri din cadrul Clubului, cu participarea a peste 500 de persoane, a fost o întâlnire consacrată academicianului Andrei Lupan, la care a fost discutată lucrarea „Legea găzduirii”. Pe marginea lucrării s-au expus Boris Șișcan, Anatol Ciocanu, Titus Știrbu, pictorul Mihai Grecu etc. În mesajul de final Andrei Lupan a vorbit despre rolul poeziei în viața omului, despre cititorii contemporani. Ședința a culminat cu o prezentare a măștilor lui Glebus Sainciuc, ajutat de Mihai Grecu.

Evident că alături de temele frecvente puse în discuție, precum menirea artei și locul ei în societate, tainele creației, dezvoltarea literaturii, profilul poezilor tineri, aniversări ale scriitorilor clasici și contemporani, găsim în agendele ședințelor și teme de felul „Chipul lui V.I.Lenin în poezia moldovenească” și altele asemenea. Dar cum fără acestea? Ion Druță explică în „Bucovineanca” cum

stăteau lucrurile în anii pe când „Miorița” își încerca aripile: „...Nu se vorbea deschis, dar se subînțelegea, la fiecare întâlnire, că luptăm cu toții pentru una și aceeași cauză sfântă: Limba maternă. Măreața, atotputernică limba rusă, împodobită cu stele roșii, cu renumita Катюша ce acoperise întreaga Europă și care se intona peste tot, își sărbătorea epoca biruință asupra dușmanului. Noi, cu mioritica noastră mai pe la margini, pe lângă graiurile problematice. Nu eram învinuiți pe față, dar ni se cam dădea de înțeles că las, vă știm noi prea bine. Ați luptat și de partea asta a frontului, dar ați luptat voi și de partea cealaltă...”

„Miorița” a fost platformă de lansare pentru o mare parte de scriitori: Leonida Lari, Ion Vieru, Vasile Tărățeanu, Aurel Ciocanu, Nicolae Esinencu etc. Unii dintre aceștia apar chiar în agenda primei ședințe – cea din 15 septembrie 1964.

La diferite etape și activități, găsim în agendele ședințelor Clubului ca participanți pe scriitorii: Pavel Boțu, Petru Zadnipru, Grigore Vieru, Andrei Lupan, Arhip Cibotaru, Bogdan Istru, Dionis Tanasoglu, Efim Tarlapan, Nicolae Dabija, Ion Vatamanu, Nicolaie Popa, Nicolae Spătaru, Vitalie Ciobanu, Leo Botnaru, Vlad Ioviță, Andrei Vartic, Iurie Colesnic, Argentina Cupcea-Josu, Vera Malev, Ana Lupan, Irina Stavsaia, Leonida Lari etc.; cântăreții: Maria Codreanu, Maria Drăgan, Maria Bieșu etc; compozitorii: Eugen Doga, Constantin Rusnac etc; muzeografa Varvara Buzilă etc; pictorii: Emil Childescu, Mihai Grecu, Glebus Sainciuc, Igor Vieru, etc.; regizorii: Ion Ungureanu, Anatol Codru, actorul Dumitru Caraciobanu și mulți alții. Greu de spus dacă un nume relevant pentru literatură și cultură a rămas neobservat de dirigitorii „Mioriței”.

Una din ședințele anului 1975 cu genericul „Literatura moldovenească în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei” l-a avut ca moderator pe Eugen Russev, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, un nume de mare răsunset pe atunci, iar ca oaspeți-invitați participanții la război: Emilian Bucov, Bogdan Istru, Petru Cruceniuc, Samson Șleahu, Alexandru Lipcan.

Tot Eugen Russev a fost moderatorul unei alte ședințe în același an, 1975, cu genericul „Chipul femeii în literatura moldovenească”, având ca invitate pe Argentina Cupcea-Josu, Vera Malev, Ana Lupan, Irina Stavsaia, Leonida Lari.

În anul 1977 îl regăsim pe Eugen Russev moderator la o ședință a Clubului

consacrată zilei de naștere a lui Alexandr Pușkin, la care Boris Trubețcoi face o incursiune în cercetările recente consacrate creației lui Pușkin, istoria apariției unor lucrări, fapte necunoscute consacrate lui Pușkin. Printre participanți alături de Emilian Bucov, Andrei Lupan etc. apare în program și Nicolae Costenco.

O ședință aparte, în anul 1977, a fost consacrată scriitorilor de limbă rusă Nicolai Savostin, Mihail Hazin, Iurii Grecov, Victor Ciudin.

În anul 1994 la ședința Clubului este comemorat Camil Petrescu, la 100 de ani de la naștere, cu participarea domnilor Mihai Cimpoi, Vladimir Beșleagă, Vasile Levițchi, Pavel Balmuș, Anatol Gavrilov în calitate de vorbitori. Pentru prima dată în program apare Arcadie Suceveanu în calitate de președinte al cenei „Miorița” (deja nu club, dar cene – prima schimbare de formulă. Vor mai urma și altele). În anul 1996 în programul Salonului Național de Carte, ediția a 4-a în program apare Salonul Literar „Miorița”.

La una din ședințele Clubului din anul 1997 a fost lansată caseta audio cu cântece pe versuri semnate de poeți moldoveni „Pentru tine plâng, pentru tine strig”, întrunind personalități marcante în ale scrisului: Mihai Cimpoi, Gheorghe Vodă, Vasile Vasilache, Emilian Galaicu-Păun. O ședință a aceleiași an a fost consacrată lui Vasile Levițchi.

În anul 1998 la ședințele clubului sunt comemorate mai multe personalități: George Meniuc – 80 de ani de la naștere (cu participarea dlor Spiridon Vangheli, Ion Ciocanu, Leo Butnaru, Ion Hadârcă, Serafim Saca, Pavel Balmuș, Mihai Dolgan, Lazăr Ciobanu, Eliza Botezatu); Vasile Alecsandri – 180 de ani de la naștere, Aureliu Busuioc – 70 de ani de la naștere. Peste cinci ani, o ședință specială va fi consacrată aniversării a 75-a a scriitorului Aureliu Busuioc.

Ședințele anului 2000 încep cu o serată de creație cu filmologul și scenaristul Victor Andon și cu participarea dnilor Anatol Codru, Alexandru Gromov, Dumitru Olărescu, Valeriu Găgiu, Mircea Chistruga, Spiridon Vangheli, Andrei Strâmbeanu.

În anul 2002 ședințele Clubului continuă. În cadrul manifestărilor consacrate aniversării a 170-a de la fondarea BNRM are loc întâlnirea cu acad. Mihai Cimpoi.

Printre ședințele anului 2003 una memorabilă este consacrată aniversării

a 70-a de la nașterea lui Nichita Stănescu. Tot în anul 2003 o altă ședință este consacrată lui Nicolae Costenco – 90 ani de la naștere.

În anul 2005 o ședință a Clubului este consacrată aniversării a 500 de la trecerea în neființă a domnitorului Ștefan cel Mare, altă ședință a fost dedicată poetesei Agnesa Roșca.

Din anul 2012 „Miorița” dispare de pe radar. Explicație ar putea servi faptul că în anul 2011 este inițiat Festivalul Național al Cărții și Lecturii. Mai departe în diferiți ani apar și dispar din cadrul BNRM Cenaclul *Republica*, Cenaclul *Ideal* etc.

În anul 2018 se conturează ideea Programului Național LecturaCentral și are loc prima ediție, care ca centralizator al lecturii încorporează o gamă largă de activități axate pe promovarea cărții și a lecturii. Și tot în acea perioadă apare ideea reanimării „Mioriței”, dar deja cu alt nume Clubul literar „HomoAestheticus”, reluând scopul promovat pe parcursul a cinci decenii de „Miorița”.

Proiectul Clubul literar-artistic „HomoAestheticus” este inițiat, în anul 2017, de Biblioteca Națională a Republicii Moldova sub patronajul acad. Mihai Cimpoi, în colaborare cu Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău și Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, având ca moderator pe Mihai Cimpoi și Iulian Filip.

Obiectivele Clubului urmăresc promovarea valorilor culturii, literaturii și civilizației; educația estetică a cercurilor largi de cititori; diversificarea metodelor de cercetare și promovare a entităților patrimoniului cultural național; descoperirea și încurajarea tinerelor talente, îmbunătățirea prin critică constructivă a creațiilor literare prezentate în cadrul ședințelor. Clubul își desfășoară activitatea în două direcții: promovează creația literară (poezie, proză, eseu, dramaturgie, epigramă etc.); organizează activități cultural-artistice. O continuare excelentă a „Mioriței”.

Clubul literar „Miorița” a avut dintotdeauna cel mai înalt profil în percepția publică și rămâne o legendă, una din activitățile de referință ale Bibliotecii Naționale. Dovadă este mărturisirea lui Ion Druță: „Nu știu cum, din toate cele câte au fost, mi-a rămas pentru totdeauna în suflet toamna ceea târzie și întâlnirea cu cititorii la Biblioteca Centrală a republicii, zisă pe atunci Biblioteca

«Krupskaia». De obicei, ne ducem în doi sau trei, dar se întâmplau, ce e drept, foarte rar, serate personale, zise serate de creație, dedicate unui singur oaspete. În mod normal, seratele de creație urmau să consemneze fie un jubileu, fie decernarea unui premiu important, sau apariția unei opere de însemnătate deosebită, și, când colo, așa, din senin, hodoronc-tronc, sunt invitat la o serată de creație în sala mare a Bibliotecii Centrale...”

Urmărind literatura de specialitate și presa timpului, concluzionăm că „Miorița” n-a avut un drum doar în nuanțe de roz, liniar, neîntrerupt. De mai multe ori s-au schimbat președinții clubului: Petru Cărare, Mihai Cimpoi, Constantin Dragomir, Arcadie Sucevianu; au fost vicepreședinți: Anatol Codru, Anatol Ciocanu, secretar – Vlad Chiriac.

La fel a fost și cu numele: mai întâi Clubul literar „Miorița”, apoi Cenaclul literar „Miorița”, mai târziu Salonul literar „Miorița”.

Au fost perioade când ședințele Clubului n-au avut loc regulat potrivit concepției. Probabil și pe motiv că autoritățile considerau activitățile de felul acesta „cuibare de naționalism”. Greu de spus dacă „Miorița” n-a fost una din picăturile care l-au costat postul de director pe Gheorghe Cincilei.

În anul 1988, Pavel Balmuș publica în numărul din 7 aprilie a ziarului *Literatura și arta* o informație potrivit căreia: „La 28 martie a.c în ziua nașterii lui A. Mateevici (după noul stil calendaristic) a avut loc o ședință a clubului literar «Miorița», care și-a reluat activitatea și care funcționează în cadrul bibliotecii republicane «N.K. Krupskaia»”.

În numărul 2 din anul 1992 al revistei *Magazinul Bibliologic*, Tatiana Costiuc, director adjunct al BNRM la acea vreme, constata: „În perioada 15-17 iunie 1992, în cadrul zilelor Eminescu, la Biblioteca Națională a avut loc prima după o lungă pauză, ședință a Cenaclului Literar «Miorița»”. În același material menționează și faptul: „Cuvinte calde au fost rostite la adresa președintelui cenaclului Mihai Cimpoi, care dirija activitatea lui și de la distanță, făcându-și serviciul militar în rândurile Armatei Sovietice”.

Probabil foarte mulți dintre miile de cititori care în perioada de la începuturile „Mioriței” umpleau până la refuz spațiile Bibliotecii Naționale știau ce înseamnă „Miorița”. Pentru mulți a fost o oportunitate în plus de a descoperi

drumul spre bibliotecă.

În anul 1997, la 33 de ani de la înființarea Clubului literar „Miorița”, Vlad Chiriac publica în revista *Magazin Bibliologic* (nr.2, p.34-35) articolul intitulat „Hronicul Clubului Literar «Miorița»”, mărturisind: „că nu a fost deloc ușor, însă aveam curaj, aveam noroc de tineri dăruiți și devotați întru totul societății literare; ei știau să sădească în inimi marea dragoste de tot ce e sublim”.

Dar „acestea au fost vremurile *noastre*, ale generației, care încerca prin înfăptuiri literare, în ciuda unor impedimente, presiuni din partea celor *de sus*, să revigoreze publicul întru deșteptarea conștiinței de sine, concepțiilor, pasiunilor sale... Și se pare, într-o mare măsură întrunirile de la «Miorița» au clintit sufletul, au luminat mințile fiilor neamului – sorginte într-un anume crez – puterea de a fi, renăscându-se odată cu legea nașterii sfântului adevăr. Acest adevăr cu iubire de popor, de destinul lui – ne-a poposit în 1991, aidoma unei zări lângă pragul fiecăruia, unde stătea ancorată neliniștea noastră!”

Ce-a însemnat pentru cultura țării cele aproape cinci decenii de „Miorița”? Ce greutate a avut și cât a însemnat Miorița pentru rezistența noastră ca neam? Cât a contribuit la „procesul de recuperare națională”?

Greu de spus, dar, cu siguranță, a fost o vatră care a ținut trează valoarea și conștiința de neam. La asemenea activități, vorba lui Ion Druță: „Nu se vorbea deschis, dar se subînțelegea, la fiecare întâlnire, că luptăm cu toții pentru una și aceeași cauză sfântă: Limba maternă”. La ședințele Clubului potrivit lui Vlad Chiriac: „se dezlega, de fapt, taina, intimitatea literelor, se altoia dragostea de istorie și neam”. Vlad Pohilă scria că „acest cenanclu a menținut trează conștiința de neam și dragostea de tot ce e frumos”. Cert este faptul că pe aici au trecut toți stâlpii pe care se ținea atunci și se mai ține acum literatura, pictura, muzica, tot ce în ansamblu reprezintă cultura neamului. Răsfoind arhiva BNRM, materialele care în diferiți ani au apărut în presă, realizezi că cu greu poți găsi un nume la „porțile devenirii” care n-a trecut pe aici. „Miorița” a fost unul din proiecte de rezistență de promovare a valorilor naționale. Este istoria de aproape cinci decenii a BNRM, a cursului literar și a unei activități de mare rezistență. Era o obligație de onoare să reconstituim ultimul material despre „Miorița”, din anul 1997, etapele de devenire ale acestei activități de rezistență. Echipele

de profesioniști, care la diferite etape de dezvoltare ale BNRM au țesut firul rezistenței în timp a acestei activități de durată, „erau ambițioși nevoie mare”, vorba lui Ion Druță. Cinste înaintașilor care au clădit prin timpuri acest fundament.

Spiritul „Mioriței” a fost și rămâne a fi continuat de activitățile concepute mai târziu: Festivalul Național al Cărții și Lecturii, Clubul Literar „HomoAestheticus”, Programul Național LecturaCentral, Campaniile Anul Lecturii 2008, Anul Lecturii 2020.

Sperăm că peste ani faima „Mioriței” să fie repetată și de celelalte proiecte realizate de Biblioteca Națională.

Notă! Reconstituirea etapelor de rezistență prin ani a Clubului literar „Miorița” a fost făcută în baza documentelor din arhiva BNRM și presa din diferiți ani. Te convingi încă o dată ce înseamnă pentru cercetare o arhivă bine pusă la punct. Mulțumiri colegelor Ana Păcuraru și Natalia Ghimpu.

Referințe bibliografice:

1. BALMUȘ, Pavel. Informație. In: Literatura și arta. 1988, 7 aprilie, pp. 5.
2. CHIRIAC, Vladimir. Invitație la „Miorița”. In: Cultura Moldovei. 1965, 18 martie, p. 3.
3. CHIRIAC, Vlad. Hronicul Clubului Literar „Miorița”. In: Magazin bibliologic. 1997, nr. 2, pp. 34-35.
4. COSTUIC, Tatiana. Sub semnul lui Eminescu. (La sediul Bibliotecii Naționale și-a reluat activitatea, într-o nouă formulă, Cenaclul literar „Miorița”). In: Magazin bibliologic. 1992, nr. 2, p. 10.
5. DRUȚĂ, Ion. Bucovineana. In: Căsuța de la răscruce. Chișinău: Cartier, 2018, pp. 163-168.